

« կաթուղիկոսն ապրեցաւ երկոտասաներորդ
 « դարու մէջ, և մեռաւ Քրիստոսի 1173
 « թուականին. որով մեզի հաստատուն ա-
 « պացոյց մի կ'ընծայէ Մովսիսի պատմու-
 « թեան՝ շրտեմ վաւերականութեան՝ այլ
 « հնութեան մասին » (էջ 335) :

Լա կրող 1730 տարւոյն մէջ (ինչպէս
 կը տեսնուի 'ի Գանձարակի նստակահեռոյ,
 Գ. 281, առ որ կը հրաւիրէ մեր ուշադրու-
 թիւնը Գ. Խալաթեանց, էջ 5) կ'ըսէր՝ որ
 Մովսէս՝ իններորդ կամ մանաւանդ թէ տաս-
 ներորդ դարուն կը վերաբերի. իսկ քանի մը
 աարի վերջը՝ նոյնը բոլորովին հաստատելու
 յանդիմութիւն չի ցուցներ : Առասպելաբան
 լինելու մասին իւր կարծիքը չի փոխեր : Բայց
 մենք՝ ութնասներորդ դարու մարդիկս՝ հար-
 ցընենք, թէ արդեօք այնքան խիստ դատաւոր
 պէտք է լինինք այն ամէն հին հեղինակաց
 դէմ, որոց գրուածներն ոչ իրենց տեսածներն
 են և ոչ լրացները : Անտուր բանի մ'առ-
 ջն կանգ կ'առնունք, կը զեղևինք. բայց նոյն
 իսկ օրինաւոր, զիւրին և սովորական բանե-
 րու մէջ՝ աչքերնիս փակելով՝ միթէ գիտակ-
 ցաբար վստահ ենք թէ արգարագատ վճիռ
 կու տանք : — Այս տեղ իմ նպատակէս
 դուրս կ'անցնիմ. իմ գիտաւորութիւնս է մի-
 այն ներկայացընել Լա կրողի ապագրուած
 խօսքերը, և զանոնք բաղդատութեան առ-
 նուլ իւր այն խօսքերուն հետ, որք թէպէտ
 և մահուրնէն յետոյ հրատարակուեցան, բայց
 շատ առաջ իւր գրչէն գուրս ելեր էին :

Հոս կանգ չենք առնուլ : Յաւ կը յայտ-
 նէր Խալաթեանց որ իւր ձեռքը չունի Ս.
 Ներսիսի ոտանաւորը՝ Լա կրողէն ապագր-
 րուած : — Այսպիսի ապագրութիւն կը գրա-
 նուի աշխարհիս վրայ : Լա կրող իւր վերո-
 յիշեալ Պատմութեան մէջ ուրիշ բան չի
 յիշեր՝ բայց եթէ, « notes manuscrites sur
 le poème historique du patriarche Ner-
 sès », այսինքն՝ ձեռագիր ծանօթոչորիւնէր
 Ներսես կարողիկոսի պատմական ոտանա-
 ւորիւն վրայ, որ և ազնուական առատաձեռ-
 նութեամբ կը յաւելու թէ պատրաստ է

հաղորդելու զանոնք՝ առանց բնաւ դժուար-
 րոշրեան՝ որոց որ փափաք յայտնեն տես-
 նելու (էջ 356) : Հետեւաբար այն ատեն
 զիրքը տպագրուած չէր, և բնաւ իսկ չի հրա-
 տարակուեցաւ :

Որ և իցէ զիրք, կատարեալ թէ անկա-
 տար, իւր օգտակարութիւնն ունի. և մենք
 համաձայն մեր Խալաթեանցի՝ կը փափաքինք
 որ Լակրոզեան հայերէն բառգիրքը քննու-
 թեան առնուէր, և նորա լաւ և վատ մա-
 սերը ցոյց տրուէին : Չափազանցօրէն առատ
 կը համարինք այն յոյսը, որով կը սպասէ
 որ թէ՛ մէկուկէս վար վրան անցնելով հան-
 դերձ՝ այդ բառգիրքը հին և նոր հայագիտաց
 համար կարենայ օգտաւէտ արդիւնք մի յա-
 ռաջ բերել. բայց զիտութեանց պատմութիւնն
 շատ առատաձեռն է, և պատիւ կ'ընծայէ
 պատուաբեր աշխատութեան մի, թէպէտ և
 ժամանակէն ուշ յայնուի : Լա կրող ինքն՝
 դեռ շատ նուազ կը յուսար, երբ կ'ըսէ՝ թէ
 « Հայկական բառագիրքս... ինծի տասուեր-
 կու տարուան աշխատանք պատճառեց. թէ-
 պէտ և բնաւ գիտաւորութիւն ունեցած չեմ
 տպագրել տալու, բայց նաև արտաքսասպէս
 ալ քիչ յոյս կրնամ ունենալ՝ հասարակաց
 ընծայելու այս աշխատութիւնս » (էջ 344) :

Վերոյիշեալ դադղիացւոյն բնագիրներու
 մասին ունեցած հմտութեան վրայ չեմ խօ-
 սիր, որովհետև այդ բանին համար ձեռքս
 հաստատագրեր չունիմ. այսչափ միայն ըսեմ,
 թէ երբեմն ետանդ կայ՝ որ շատ աւելի գու-
 վելի է քան իւր յառաջ բերելիք արդիւնքը :
 Բայց իւր հանած հետևութեանց կանխահա-
 սութեան և իւր քննադատութեանց անզգու-
 շութեան վրայ՝ կը համարձակիմ կասկածե-
 լու : Ահաւասիկ ինչ որ իրեն 1739 թուա-
 կանին գրքուկէն կրնայ մէջ բերուիլ, չուզե-
 լով ինքնիշխանաբար վճիռ հատանել, վասն
 զի ուրիշները կրնան ազատաբար ինձ հետ
 համամիտ և կամ տարաձայն լինել :

Ահա այսպէս կը խօսի Լա կրող հայերէն

1. Je les communiquerai sans peine à quicon-
 que souhaitera de les voir: (p. 356).

1. Le dictionnaire arménien... m'a coûté douze
 ans de travail, quoique je n'aie point eu en vue
 l'impression, sous le peu d'apparence que j'au-
 rais eu à espérer de donner cet ouvrage au pu-
 blic: (p. 344).